

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

גטו ורשה כמרחב אורבני וכאזור אסון - 13815

תאריך עדכון אחרון 18-08-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרפ' עמוס גולדברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: amos.goldberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 12:15-13:30 (בתיאום מראש)

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הגטו הוא מושג אורבני שראשיתו בשכונה היהודית בוונציה במאה 16. "היציאה מהגטו", הפכה לביטוי המטפורי לתהליכי האמנציפציה והאקולטורציה שעברו היהודים בתקופה המודרנית. אולם במהלך מלחמת העולם השנייה הגטו הפך להיות חלק בלתי נפרד מגורלם של יהודי מזרח אירופה. אולם גם בהקשר זה היו הגטאות מרחב אורבני אשר עיצב מחדש את תודעת תושביו. במהלך הקורס נעקוב אחר חלק מהתהליכים הפנימיים שאפיינו את גטאות מזרח אירופה בדגש מיוחד על גטו ורשה שהיה גדול המרכזים היהודיים שנפלו תחת השלטון הנאצי. את גטו ורשה אין להבין רק כפרלוד לטרבלניקה אלא בראש ובראשונה כמרחב עירוני שבמובנים רבים היה המשך לורשה שלפני המלחמה ולחלקים "האריים" של ורשה שמחוץ לחומת הגטו. כך לדוגמה היו יותר ממאה בתי קפה בגטו. יחד עם זאת, המרחב העירוני של הגטו עבר טרנספורמציות יסודיות בהיותו גם "אזור אסון" של בידוד, רעב, פליטות ומחלות. במהלך הקורס נעמוד, תוך כדי קריאה במקורות, על הדינמיקות האורבניות, החברתיות והתרבותיות שהתקיימו בגטו ורשה ובגטאות אחרים במזרח אירופה תוך השוואה לערים נצורות או מחולקות אחרות בהיסטוריה המודרנית.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה התלמידים יהיו מוסגלים לכתוב עבודת מחקר קטנה/בינונית על הבט כלשהו של מרקם החיים בגטו ורשה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית קצרה של המורה להצגת הנושא ולאחר מכן דיון על המקורות

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

חלק א: בין שתי מלחמות עולם

28.10

מבוא: יהדות פולין בין שתי מלחמות

Szymon Rudnicki, "Jews in Poland Between the Two World Wars", *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, Volume 29, Number 3, Spring 2011, pp. 4-23

Timothy Snyder, *Black Earth* New York, Crown, 2015, Chapter 3

4.11

מבוא: יהדות פולין בין שתי מלחמות (המשך)

שלמה נצר, "המאבק הפרלמנטרי היהודי בבית הנבחרים של הרפובליקה הפולנית השנייה בין שתי מלחמות עולם", בתוך: ישראל גוטמן וישראל ברטל (עורכים), קיום ושבר: יהודי פולין לדורותיהם, כרך ב' עמ' 552-553

"המרכז היהודי בפולניה בעיני יצחק גרינבוים, שם עמ' 553-557.
ויקטור חיות, גם יהודי גם פולני יומנו של ויקטור חיות, בעריכת פנינה מייזליש, ירושלים הוצאת אונ' בר אילן, 1998, עמ' 202-223.

חלק ב: מהו "הגטו"

18.11

פרספקטיבה גלובלית:

Carl H. Nightingale, *Segregation: a Global History of Divided Cities* 2012 pp. 333-382

25.11 - כנס יה"ר

פרספקטיבה לשונית:

דן מכמן, הגטאות היהודיים בימי השואה: כיצד נתהוו ומדוע?, ירושלים: יד ושם 2008, עמ' 28 - 32, 37-72.

Daniel Schwartz, *Ghetto: The History of a Word*, Harvard UP 2019

2.12.

הצעה לסדר יום אלטרנטיבי בחקר הגטו

גאורג זימל, "העיר הגדולה וחיי הנפש", בתוך: אורבניזם: הסוציולוגיה של העיר המודרנית, תל אביב: רסלינג 2004, עמ' 23-40.

Amos Goldberg, "The History of the Jews in the Ghettos - a Cultural Perspective" in Dan Stone (ed.), *The Holocaust and Historical Methodology*, (New York: Berghahn publication 2012), pp. 79-100

חלק ג: גטו ורשה - מבוא

9.12

הקמת הגטו:

Christopher Browning, "Nazi Ghettoization Policy", *The Path to Genocide*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992, pp. 28-56

16.12

הגטו מבט כללי:

חיי דרייפוס, גטו ורשה הסוף, אפריל 1942-יוני 1943, ירושלים: יד ושם תשע"ח.

חלק ד: הגטו - מרחב ציבורי

23.12

מרחבים אורבניים

מישל דה סרטו, "הליכה בעיר" בתוך: רחל קלוש (עורכת) תרבות אדריכלית, עמ' 59-78
פרץ אופוצ'ינסקי, רשימות, תש"ל עמ' 99-114

30.12

הבית - בין פנים לחוץ

Jacek Leociak, *Text in Face of Destruction*, Warsaw: ZIH, 2004 pp. 146-158

Stanislaw Rózycki, "Cafés" in: *Warsaw Ghetto: Everyday Life* (edited by Katrzyna Person), pp. 80-93

6.1.

ספירה ציבורית בורשה: בית הקפה

Scott Ury, *Barricades and Banners*, 2012 pp. 141-171

Stanislaw Rózycki, "Street Scenes from the Ghetto" in: *Warsaw Ghetto: Everyday Life* (edited by Katrzyna Person), pp. 22-44

13.1

מתחים חברתיים בגטו ורשה

Joseph Kermish (ed.), *To Live with Honor to Die with Honor*, Jerusalem Yad Vashem, pp. 294-331

צפייה בסרט "שתיקת הארכיון"

20.1

נקודת החיטוי

מרים עופר, חלוק לבן בגטו: מבט על קורות הרפואה היהודית בפליין בתקופת השואה, ירושלים: יד ושם 2015

פרץ אופוצ'ינסקי, רשימות, הפרק על החיטויים

27.1

רובינשטיין: ליצן הגטו

עמוס גולדברג, רובינשטיין ליצן הגטו (טיוטת פרק)

אוסף מקורות

חופשת סמסטר

חלק ה: הקשר עם החוץ - מרקם אורבני

16.3

בתוך הגטו ומחוצה לו - גטו ורשה וגטו מינסק

Gunnar S. Paulsson, *Secret City: The Hidden Jews of Warsaw*, New Haven: Yale University Press 2003.

Barbara Epstein, *The Minsk ghetto, 1941-1943: Jewish resistance and Soviet*

23.3

הברחות

אוסף מקורות

30.3

שמועות

צפייה בסרט *Lügner der Jacob* (יעקב השקרן), 1975 מזרח גרמניה

Amos Goldberg, "The Rumor Culture among Warsaw Jews under Nazi Occupation: A

*World of Catastrophe Re-enacted", Jewish Social Studies 21, no. 3
(Spring/Summer 2016): 91-125*

חופשת פסח

חלק ו: קבוצות חברתיות

20.4 - ערב יום הזיכרון לשואה - הלימודים מסתיימים ב18:00 - שיעור מקוצר
נשים בגטו

*Zoe Waxman, Women in the Holocaust: A Feminist History, Oxford: Oxford
University Press, 2017.*

*Katarzyna Person, Sexual Violence during the Holocaust -The Case of Forced
Prostitution in the Warsaw Ghetto*

27.4 - ערב יום הזכרון לחללי צה"ל - הלימודים מסתיימים בשעה 16:00 - אין שיעור

4.5

עמנואל רינגלבלום והסקטור הציבורי בגטו ורשה
שמואל קאסוב, מי יכתוב את ההיסטוריה שלנו, ירושלים: יד ושם 2014.
עמנואל רינגלבלום, כתבים, ירושלים: יד ושם תשס"ד

11.5

פליטים בגטו ורשה

Lea Prais, Displace Persons at Home, Jerusalem: Yad Vashem, 2015, 275-303
אוסף מקורות מתוך:

The Ringelblum Archive: Annihilation Day By Day, pp. 84-86, 97-98, 105-107.

18.5 - סיור בבית לוחמי הגטאות

25.5

עיתונות ועיתונות מחתרתית

דניאל בלסמן, גטו ורשה: סיפור עיתונאי, מבחר מעיתונות המחתרת 1940-1943 עמ' 11-88
6.1 - לנינגרד

אנה ריד, לנינגרד: טרגדיה של עיר במצור 1941-1944, 2012, עמ' 17-23, 193-250.

6.8 - רפרטים

15.6 - רפרטים

22.6 - רפרטים

29.6 - רפרטים

חומר חובה לקריאה:
חלק א: בין שתי מלחמות עולם

28.10

מבוא: יהדות פולין בין שתי מלחמות

Szymon Rudnicki, "Jews in Poland Between the Two World Wars", *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, Volume 29, Number 3, Spring 2011, pp. 4-23

Timothy Snyder, *Black Earth* New York, Crown, 2015, Chapter 3

4.11

מבוא: יהדות פולין בין שתי מלחמות (המשך)

שלמה נצר, "המאבק הפרלמנטרי היהודי בבית הנבחרים של הרפובליקה הפולנית השנייה בין שתי מלחמות עולם", בתוך: ישראל גוטמן וישראל ברטל (עורכים), קיום ושבר: יהודי פולין לדורותיהם, כרך ב' עמ' 535-552
"המרכז היהודי בפולניה בעיני יצחק גרינבוים, שם עמ' 553-557.
ויקטור חיות, גם יהודי גם פולני יומנו של ויקטור חיות, בעריכת פנינה מייזליש, ירושלים הוצאת אונ' בר אילן, 1998, עמ' 202-223.

חלק ב: מהו "הגטו"

18.11

פרספקטיבה גלובלית:

Carl H. Nightingale, *Segregation: a Global History of Divided Cities* 2012 pp. 333-382

25.11 - כנס יה"ר

פרספקטיבה לשונית:

דן מכמן, הגטאות היהודיים בימי השואה: כיצד נתהוו ומדוע?, ירושלים: יד ושם 2008, עמ' 28 - 32, 37-72.

Daniel Schwartz, *Ghetto: The History of a Word*, Harvard UP 2019

2.12.

הצעה לסדר יום אלטרנטיבי בחקר הגטו

גאורג זימל, "העיר הגדולה וחיי הנפש", בתוך: אורבניזם: הסוציולוגיה של העיר המודרנית, תל אביב: רסלינג 2004, עמ' 23-40.

Amos Goldberg, "The History of the Jews in the Ghettos - a Cultural Perspective" in Dan Stone (ed.), *The Holocaust and Historical Methodology*, (New York: Berghahn publication 2012), pp. 79-100

חלק ג: גטו ורשה - מבוא

9.12

הקמת הגטו:

Christopher Browning, "Nazi Ghettoization Policy", *The Path to Genocide*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992, pp. 28-56

16.12

הגטו מבט כללי:

חוי דרייפוס, גטו ורשה הסוף, אפריל 1942-יוני 1943, ירושלים: יד ושם תשע"ח.

חלק ד: הגטו - מרחב ציבורי

23.12

מרחבים אורבניים

מישל דה סרטו, "הליכה בעיר" בתוך: רחל קלוש (עורכת) תרבות אדריכלית, עמ' 59-78

פרץ אופוצ'ינסקי, רשימות, תש"ל עמ' 99-114

30.12

הבית - בין פנים לחוץ

Jacek Leociak, *Text in Face of Destruction*, Warsaw: ZIH, 2004 pp. 146-158

Stanislaw Rózycki, "Cafés" in: *Warsaw Ghetto: Everyday Life* (edited by Katrzyna Person), pp. 80-93

6.1.

ספירה ציבורית בורשה: בית הקפה

Scott Ury, *Barricades and Banners*, 2012 pp. 141-171

Stanislaw Rózycki, "Street Scenes from the Ghetto" in: *Warsaw Ghetto: Everyday Life* (edited by Katrzyna Person), pp. 22-44

13.1

מתחים חברתיים בגטו ורשה

Joseph Kermish (ed.), *To Live with Honor to Die with Honor*, Jerusalem Yad Vashem, pp. 294-331

צפייה בסרט "שתיקת הארכיון"

20.1

נקודת החיטוי

מרים עופר, חלוק לבן בגטו: מבט על קורות הרפואה היהודית בפלין בתקופת השואה, ירושלים: יד ושם 2015

פרץ אופוצ'ינסקי, רשימות, הפרק על החיטויים

27.1

רובינשטיין: ליצן הגטו

עמוס גולדברג, רובינשטיין ליצן הגטו (טיוטת פרק)

אוסף מקורות

חופשת סמסטר

חלק ה: הקשר עם החוץ - מרקם אורבני

16.3

בתוך הגטו ומחוצה לו - גטו ורשה וגטו מינסק

Gunnar S. Paulsson, *Secret City: The Hidden Jews of Warsaw*, New Haven: Yale

University Press 2003.

Barbara Epstein, *The Minsk ghetto, 1941-1943: Jewish resistance and Soviet*

23.3

הברחות

אוסף מקורות

30.3

שמועות

צפייה בסרט *Lügner der Jacob* (יעקב השקרן), 1975 מזרח גרמניה

Amos Goldberg, "The Rumor Culture among Warsaw Jews under Nazi Occupation: A World of Catastrophe Re-enchaned", *Jewish Social Studies* 21, no. 3

(Spring/Summer 2016): 91-125

חופשת פסח

חלק ו: קבוצות חברתיות

20.4 - ערב יום הזיכרון לשואה - הלימודים מסתיימים ב18:00 - שיעור מקוצר

נשים בגטו

Zoe Waxman, *Women in the Holocaust: A Feminist History*, Oxford: Oxford

University Press, 2017.

Katarzyna Person, *Sexual Violence during the Holocaust -The Case of Forced Prostitution in the Warsaw Ghetto*

27.4 - ערב יום הזכרון לחללי צהל - הלימודים מסתיימים בשעה 16:00 - אין שיעור

4.5

עמנואל רינגלבלום והסקטור הציבורי בגטו ורשה

שמואל קאסוב, מי יכתוב את ההיסטוריה שלנו, ירושלים: יד ושם 2014.

עמנואל רינגלבלום, כתבים, ירושלים: יד ושם תשס"ד

11.5

פליטים בגטו ורשה

Lea Prais, *Displace Persons at Home*, Jerusalem: Yad Vashem, 2015, 275-303

אוסף מקורות מתוך:

The Ringelblum Archive: Annihilation Day By Day, pp. 84-86, 97-98, 105-107.

18.5 - סיור בבית לוחמי הגטאות

25.5

עיתונות ועיתונות מחתרתית

דניאל בלטמן, גטו ורשה: סיפור עיתונאי, מבחר מעיתונות המחתרת 1940-1943 עמ' 11-88

6.1 - ליניגרד

אנה ריד, ליניגרד: טרגדיה של עיר במצור 1941-1944, 2012, עמ' 17-23, 193-250.

6.8 - רפרטים

15.6 - רפרטים

22.6 - רפרטים

29.6 - רפרטים

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 15 %

הגשת עבודה 85 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: